

ชื่อจริงและชื่อเล่นในสังคมไทย

อำนาจ ปักษาสุข

คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาต้องมีชื่อ โดยชื่อนี้มีความสำคัญสำหรับใช้เรียกขาน เป็นสิ่งที่ใช้จำแนกบุคคลเพื่อความสะดวกและความถูกต้องในการสื่อสาร ชื่อของคนในสังคมไทยมีทั้งชื่อจริงและชื่อเล่นแต่เดิมนั้นคนเรามีเพียงชื่อที่เป็นชื่อจริงซึ่งอาจเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นด้วยคำที่มีความหมายดีเพื่อเป็นการให้พรและความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเด็ก หรือในบางครั้งอาจเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นให้ดูน่าเกลียด เพื่อหลอกผีไม่ให้ผีต้องการชีวิตเด็ก เนื่องจากคนไทยมีความเชื่อที่ว่าผีจะมาพรากชีวิตเด็กที่น่ารักน่าเอ็นดูไปอยู่ด้วยส่วนชื่อเล่นนั้นเกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับชื่อจริงกล่าวคือเมื่อชื่อจริงมีจำนวนพยางค์มากขึ้น มีขนาดยาวขึ้น ทำให้ใช้เรียกไม่สะดวก จึงตั้งชื่อเล่นขึ้นเพื่อความสะดวกสำหรับใช้ในการเรียกขาน

ความเป็นมาของชื่อจริง

ในสมัยก่อนชื่อของคนไทยมีเพียงชื่อที่เป็นชื่อจริงเพียงอย่างเดียว ดังที่ กาญจนา นาคสกุล ได้กล่าวไว้ว่า “In olden day, such first names were the only names given to Thai people.”³ ชื่อที่ตั้งขึ้นในระยะแรกนี้จะตั้งขึ้นด้วยถ้อยคำที่มีความไพเราะ มีความหมายที่ดี เพื่อเป็นการให้พรและเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของชื่อ ดังที่ โสภสเวท ได้กล่าวว่า

ถ้าท่านจะตั้งชื่อสำหรับเพศชาย ควรเลือกคำที่มีความหมายไปในทางเข้มแข็ง มั่นคง มีอำนาจ มีศักดิ์ หรือภาคภูมิใจ... ถ้าท่านจะตั้งชื่อสำหรับเพศหญิงก็มีความหมายเกี่ยวกับความงาม ความสุภาพอ่อนโยน ความยินดีหรือความชื่นบาน⁴

---

¹ วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544), 4.

² อารมณ์ คุประเสริฐวงศ์, “วิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเล่นของคนไทยในปัจจุบัน” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2527), 4.

³ Karnchana Nacaskul, “The Phonology of Thai Pet Names,” in *Lai Su Thai : Essay in Honour of E.H.S. Simmonds*, ed. Jeramy H.C.S. Davidson (London : School of Oriental and African Studies, 1987), 41
อ้างถึงใน วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย”, 29-30.

⁴ โสภสเวท, *มงคลนามและการตั้งชื่อ* (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2525), 18.

นอกจากการตั้งชื่อให้มีความไพเราะ มีความหมายดี ดังกล่าวแล้ว คนไทยสมัยก่อนยังมีคติหรือแนวคิดในการตั้งชื่อให้น่าเกลียดด้วย โดยสืบเนื่องมาจากคนไทยที่เชื่อว่าคนเราเกิดมาได้นั้นก็เพราะผีเป็นผู้ป้อนให้เกิดมา และเมื่อผีทำให้เกิดมาแล้วก็จะมาเอาตัวผู้ที่ติดมานั้น ไปอยู่ด้วย ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงตั้งชื่อให้ดูน่าเกลียด เช่นตั้งชื่อว่า “หามา” “เหม็น” “เขียด” เป็นต้น ทั้งนี้ ส. วัฒนเศรษฐ ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องมีการตั้งชื่อให้น่าเกลียดไว้ว่า

ต้องเลือกหาชื่อที่มีความน่าเกลียดมาตั้งให้เพื่อหลอกผี เมื่อผีได้ยินชื่อก็เชื่อเอาว่าเด็กคนนั้น คงมีรูปร่างจี๋เหว่ ผีเลยเกลียด ขยะแขยงไม่อยากเอาเด็กไป เพราะผีรู้จักความสะอาดเช่นกัน สิ่งใดสกปรกไม่ดีมันก็ไม่อยากได้

การตั้งชื่อให้น่าเกลียดดังกล่าวสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติที่พระยาอนุমানราชชน กล่าวไว้ว่า “จะออกปากชมเด็กโดยตรงว่าน่ารักน่าใคร่ก็ไม่ได้ ต้องพูดกลับว่าน่าเกลียดน่าชัง เมื่อผีได้ยินจะเชื่อว่าจริงไม่เอาเด็กไป ... ก็เพื่อหลอกดวงผีนั่นเอง เพราะผีมักโง่กว่าคน”⁵ ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัตินี้ก็ยังคงสืบเนื่องมาถึงทุกวันนี้

ปัจจุบันชื่อจริงจะมีการตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ชื่อที่ดี มีความเป็นสิริมงคล โดยวิธีการตั้งชื่อที่เป็นที่นิยม คือ การตั้งชื่อตามตำราทักษาดังที่สุภาพรรณ ฌ บางช่วง กล่าวไว้ว่า “ลักษณะที่นิยมกันมากที่สุด คือเลือกใช้ภาษาในการตั้งชื่อให้ถูกต้องตามคัมภีร์นามทักษาปกรณ์

วิวัฒนาการของชื่อจริง

วิวัฒนาการของชื่อจริงที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ผู้ศึกษาสรุปความจากงานวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย”⁶ ของสุภาพรรณ ฌ บางช่วง เป็นหลัก ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวแบ่งชื่อเป็น 5 สมัย ตามความเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาและธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบประชาธิปไตยระยะต้น และระบอบประชาธิปไตยปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

---

⁵ ส. วัฒนเศรษฐ [ไสว วัฒนเศรษฐ], ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล (พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2510), 8.

⁶ พระยาอนุমানราชชน [เสถียร โกเศศ], ถาวรเกิด (กรุงเทพมหานคร : แม่คำผาง 2531), 81.

⁷ สุภาพรรณ ฌ บางช่วง, การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), 107.

⁸ สุภาพรรณ ฌ บางช่วง, การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527).

ชื่อในสมัยสุโขทัย เกือบทั้งหมดเป็นคำพยางค์เดียว ภาษาที่ใช้ น่าจะเป็นภาษาไทยทั้งหมด โดยความหมายของชื่อสะท้อนแนวคิดของคนในยุค “สร้างบ้านแปลงเมือง” 2 ประการ คือ แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ชั้นญาติ เช่น ชื่อ “เอื้อย” “อ้าย” “ยี่” “ไส” “จ๋ว” “ไสคำ” และ แนวคิดเรื่องการมุ่งเอาความปลอดภัยมั่นคงและความเจริญของชุมชนเป็นหลักร่วมกัน เช่น ชื่อ “คง” “จิต” “จอด” “ผากอง” ซึ่งหมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคง หรือชื่อ “ร่วง” ซึ่งหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง

ชื่อในสมัยอยุธยาและธนบุรี¹⁰ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย โดยชื่อชายเป็นภาษาไทยร้อยละ 69 เป็นภาษาบาลีสันสกฤตร้อยละ 14.8 และเป็นภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 11 ส่วนชื่อหญิงเป็นภาษาไทย 83.7 เป็นภาษาบาลีสันสกฤตร้อยละ 8.7 เป็นภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 5.4 ความหมายของชื่อมักแสดงรูปธรรมที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เป็นต้นว่าชื่อต้นไม้ดอกไม้ นิยมชื่อ “จัน” มากที่สุด ชื่อธาตุนิยมชื่อเกี่ยวกับทองมากที่สุด เช่น “ก้อนทอง” “ทอง” “ทองขวัญ” หรือมีความหมายแสดงกิริยาอาการเคลื่อนไหวที่กระทำอยู่อย่างปกติ เช่น “มา” “พูน” “เลื่อน”

ชื่อในสมัยรัตนโกสินทร์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์¹¹ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย ชื่อชายเป็นภาษาไทยร้อยละ 86 ภาษาบาลีสันสกฤตร้อยละ 9.2 ภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 2.6 ส่วนชื่อหญิงเป็นภาษาไทยร้อยละ 87.6 ภาษาบาลีสันสกฤตร้อยละ 8.8 ภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 1.5 ภาษาซึ่งเพิ่งเข้ามาในการตั้งชื่อของคนไทยสมัยนี้คือภาษาเขมรร้อยละ 1.4 และ 1.9 สำหรับชื่อชายและชื่อหญิงตามลำดับ โดยความหมายของชื่อสะท้อนคตินิยมและวิถีทางดำเนินชีวิตคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยาและธนบุรี

ชื่อในสมัยระบอบประชาธิปไตยระยะต้น¹² ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นภาษาไทย แต่ลดลงเหลือร้อยละ 61.5 สำหรับชื่อชาย และร้อยละ 61 สำหรับชื่อหญิง และเพิ่มการใช้ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นร้อยละ 26.4 สำหรับชื่อชาย และร้อยละ 24.9 สำหรับชื่อหญิง โดยความหมายของชื่อมีลักษณะแตกต่างกับคตินิยมเดิม คือมีชื่อที่แสดงความหมายในเรื่องอำนาจ ชัยชนะ การสงคราม เพิ่มมากขึ้น เช่น “เฉลิมพล” “ณรงค์” “สคำเดช” และมีชื่อที่แสดงความหมายเกี่ยวกับความรู้ ความฉลาด การศึกษา ซึ่งไม่ปรากฏเป็นชื่อในสมัยที่ผ่านมา เช่น “โกวิท” “ปรีชา” “สุธี”

ชื่อในสมัยระบอบประชาธิปไตยปัจจุบัน¹³ ซึ่งมีจำนวนพยางค์มากขึ้น ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อนิยมภาษาบาลีสันสกฤตเป็นอย่างมาก ชื่อชายเป็นภาษาบาลีสันสกฤตถึงร้อยละ 68 ภาษาไทยเพียงร้อยละ 19.6 ภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 11 ชื่อหญิงเป็นภาษาบาลีสันสกฤตร้อย

⁹ เรื่องเดียวกัน, 82-85.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 85-89.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 89-96.

¹² เรื่องเดียวกัน, 96-100.

¹³ เรื่องเดียวกัน, 100-104.

ละ 65.6 ภาษาไทยร้อยละ 17.6 ภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาไทยร้อยละ 13.5 นอกจากนี้ยังนิยมสรรหาชื่อที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนคนอื่น จึงปรากฏชื่อที่มีรูปลักษณะทางภาษาแปลก ๆ หรือมีหลายพยางค์มากกว่าในสมัยที่ผ่านมา เช่น “คัชรินี” “เกสรสุริยะ” โดยความหมายของชื่อจะลดความนิยมชื่อที่มีความหมายเป็นรูปธรรม กล่าวคือมีความหมายเป็นนามธรรมมากขึ้น ชื่อชายส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 26.2 มีความหมายแสดงอำนาจหรือชัยชนะ ส่วนชื่อหญิงส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 22.1 มีความหมายแสดงความงาม ความหมายที่นิยมรองลงมาทั้งชื่อชายและชื่อหญิงคือความหมายแสดงความเจริญหรือสิริมงคล มีร้อยละ 16.5 และ 14.3 ตามลำดับ

อนึ่งชื่อของคนไทยแต่ละสมัยจะมีจำนวนพยางค์มากขึ้นคือมีขนาดยาวขึ้น สาเหตุสำคัญก็คือการขยายของชุมชน โดยเมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น จำนวนประชากรมากขึ้น ชื่อซึ่งแต่เดิมเป็นคำพยางค์เดียวจึงย่อมมีโอกาสซ้ำกันมากขึ้น แต่ด้วยความจำเป็นในกึ่งสื่อสารให้สะดวกและถูกต้อง จึงต้องมีชื่อที่บ่งเฉพาะลงไป เพื่อกำหนดการขานเรียกให้ชัดเจนไม่สับสน¹⁴ การตั้งชื่อให้ยาวขึ้นจึงเป็นทางออกหนึ่งของการเลี่ยงชื่อที่ซ้ำกัน

ความเป็นมาของชื่อเล่น

เมื่อชื่อจริงมีจำนวนพยางค์มากขึ้น ทำให้ชื่อจริงที่ใช้เรียกไม่สะดวกเนื่องจากมีขนาดยาวเกิดความยุ่งยาก ด้วยเหตุนี้ชื่อเล่นจึงถือกำเนิดขึ้น โดยวิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน ได้กล่าวสรุปถึงกำเนิดของชื่อเล่นไว้ว่า

ชื่อเล่นมีกำเนิดสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของชื่อจริง กล่าวคือ พระนามของเจ้านายมีจำนวนพยางค์มากขึ้นหรือพระนามยาวขึ้นเรื่อย ๆ ราชวงศ์แต่ละสมัย ทำให้พระนามใช้เรียกไม่สะดวก จึงต้องมีชื่อเล่นไว้ใช้เรียก เช่นเดียวกับสามัญชน ที่แต่เดิมมีเพียงชื่อเดียว แต่เมื่อสังคมยังเน้นเรื่องความเสมอภาคตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย ชื่อก็ยังมีจำนวนพยางค์มากขึ้นหรือชื่อยาวขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ชื่อจริงใช้เรียกไม่สะดวก จึงต้องมีชื่อเล่นไว้ใช้เรียก เหตุดังกล่าวนี้เป็นจุดกำเนิดของชื่อเล่นซึ่งแบ่งต่างหากออกจากชื่อจริง¹⁵

ชื่อเล่นในระยะแรกเป็นคำพยางค์เดียวที่เกิดจากการนำพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของชื่อจริงมาใช้เรียกเป็นชื่อเล่น คล้ายชาวตะวันตกที่มีชื่อเต็มแล้วมีชื่อย่อ เช่น “ไมเคิล” ก็เรียกสั้น ๆ ว่า “ไมค์”¹⁶

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 83.

¹⁵ วิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย”, 168.

¹⁶ ปรีชา ช่างขวัญชัย, “ชื่อเสียงเรียนนาม,” ใน วิพากษ์การใช้ภาษาไทย : รวมบทความจากคอลัมน์ปากกาชนนิก สังกศตภาษาและจับตาสงครามไทย (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 553 อ้างถึงใน วิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย”, 32.

แต่ลักษณะดังกล่าวนี้ อาจทำให้เกิดความสับสนได้ เนื่องจากชื่อเล่นที่ซ้ำกัน อาจมาจากชื่อจริงที่ต่างกัน ได้หลายชื่อ เช่น คนที่มีชื่อจริงว่า “ธนา” “นารี” “มินา” อาจมีชื่อเล่นว่า “นา” เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ ในเวลาต่อมาจึงมีวิธีการสร้างชื่อเล่นขึ้นใหม่ให้มีลักษณะที่หลากหลายเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน

สำหรับประวัติของชื่อเล่นนั้น อากรณ คุประเสริฐวงศ์ สันนิษฐานว่าน่าจะปรากฏครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น¹⁷ ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรสมภพ ยศเจ้าฟ้ายังไม่มีในประเพณีกรุงศรีอยุธยา.. พระองค์เป็นราชนัดดาทรงพระยศเป็นพระองค์เจ้า ฝรั่งจึงเรียกในจดหมายเหตุแห่งในสมัยนั้นว่า “The Black Prince” ตรงกับ “พระองค์ชายดำ” และเรียกพระอนุชาเอกาทศรถว่า “The White Prince” ตรงกับ “พระองค์ชายขาว”¹⁸

ครั้นต่อมาก็ยังคงปรากฏชื่อเล่นของเจ้าชาย กล่าวคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย สมเด็จพระเจ้าเสือทรงมีพระนามเดิมว่า “เตื่อ” แต่ด้วยพระอุปนิสัยโปรดการผจญภัย คนทั่วไปจึงเรียกพระองค์ว่า “พระเจ้าเสือ”¹⁹ และในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพระองค์เจ้าอภัยทัต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงเทพพลภักดิ์) และพระองค์เจ้าอรุ โณทัย (สมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พิลเสพ) ยังทรงพระเยาว์ เรียกกันว่า “พระองค์เสือ” และ “พระองค์ช้าง”²⁰ ตามลำดับ

การตั้งชื่อเล่นปรากฏเป็นที่นิยมกันมากก็ขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้เพราะว่าในสมัยนี้ พระนามของพระมหากษัตริย์ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์มักเป็นคำมากพยางค์ ทำให้พระนามยาวและเรียกไม่สะดวก จึงต้องมีวิธีเรียกให้สั้น จนกลายเป็น “ชื่อเล่น” โดยปรากฏชื่อเล่นในพระราชหัตถเลขาฉบับที่ 1 ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น “หนูตุ้ย” (พระองค์เจ้าหญิงดวงประภา พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว)²¹ และ “พระองค์วัน” (พระองค์เจ้าชายสุธารส พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว)²²

¹⁷ อากรณ คุประเสริฐวงศ์, “วิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเล่นของคนไทยในปัจจุบัน”, 5.

¹⁸ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนาการ, 2505), 1.

¹⁹ ประยูร พิสนาคะ, 50 พระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินี (กรุงเทพมหานคร : หอสมุดกลาง 09, 2505), 298-304.

²⁰ เสาวนิต, พระนามกษัตริย์ พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า (พระนคร : ประมวลสารสัน, 2505), 12-13.

²¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ, พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนาการ, 2465), 13.

²² โสमतัด เทเวศร์, เจ้าฟ้าจุฬามณี (พระนคร : แพร์พิทยา, 2523), 289-292.

ในสมัยต่อ ๆ มาก็ยังคงปรากฏชื่อเล่นของเจ้านาย เป็นต้นว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเรียกสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถว่า“แม่เล็ก” และทรงเรียกสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมหาวชิราวุธ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ว่า “ลูกโต”²³ ในสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ความตอนหนึ่งในหนังสือ **พระประวัติพระนางเชลลิกษมีลาวัณ** กล่าวถึงชื่อเล่นดังนี้ ท่านหญิงแต้ว(หม่อมเจ้าหญิงบรรเจิดวรณวรางค์) ท่านหญิงตอง (หม่อมเจ้าหญิงศรีสอางค์นฤมล) และท่านหญิงเตอะหรือท่านหญิงขาว (หม่อมเจ้าหญิงวัลภาเทวี)²⁴ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงเรียก พลเรือเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ว่า“พี่เอียด” ทรงเรียกหม่อมเจ้าอมรทัตกฤดากร สมุหราชองครักษ์ ว่า “ตาป่อง” และทรงเรียกสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลodayเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ ซึ่งปัจจุบันคือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ว่า “พี่แดง”²⁵ และในรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเรียกทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาว่า “แม่เป้” โดยย่อมาจากคำภาษาฝรั่งเศส “poupe” ซึ่งแปลว่า “ตุ๊กตา”²⁶

จากที่กล่าวถึงชื่อเล่นของเจ้านายทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า เมื่อพระนามยาวขึ้น การใช้เรียกในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ยากขึ้น เพื่อความสะดวกรวดเร็วจึงต้องมีชื่อเล่นไว้ใช้เรียก แต่กระนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับกาลเทศะของผู้พูดเป็นสำคัญ และเมื่อสภาพสังคมค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป คือเน้นเรื่องความเสมอภาคมากขึ้น สามัญชนจึงตั้งชื่อจริงยาวขึ้น ซึ่งเรียกยากขึ้นเช่นเดียวกับพระนามของเจ้านาย ด้วยเหตุนี้ชื่อเล่นจึงปรากฏใช้ในทำนองเดียวกัน

การตั้งชื่อเล่นในปัจจุบันก็มีลักษณะที่หลากหลาย โดยชื่อเล่นอาจมีความสัมพันธ์กับชื่อจริงด้วยการตัดเอาเฉพาะพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของชื่อจริงมาเป็นชื่อเล่น เช่น คนที่มีชื่อจริงว่า“ศุภณัฐ” มีชื่อเล่นว่า “ณัฐ” คนที่มีชื่อจริงว่า “สร้อยฟ้า” มีชื่อเล่นว่า “ฟ้า” คนที่มีชื่อจริงว่า “วิทยา” มีชื่อเล่นว่า “วิท” หรืออาจมีความสัมพันธ์ทางเสียงกับชื่อจริง โดยชื่อเล่นมีเสียงเหมือนกับบางส่วนของชื่อจริงแต่สะกดต่างกัน เช่น คนที่มีชื่อจริงว่า “ณัฐกานต์” มีชื่อเล่นว่า “นัท” คนที่มีชื่อจริงว่า “ธนัญญา” มีชื่อเล่นว่า “นันท” นอกจากนี้ บางครั้งชื่อเล่นอาจมีความสัมพันธ์ด้านความหมายกับชื่อ

²³ กรมศิลปากร, “พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”, (ม.ป.ท., 2474), 58. (อ้างถึงใน วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย”, 31.

²⁴ ชัยมงคล อุดมทรัพย์, **พระประวัติพระนางเชลลิกษมีลาวัณ**(ธนบุรี : เรื่องวิทยา, 2509), 10.

²⁵ **พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระจิตาสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในคราวเสด็จประพาสเกาะชวา เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ.2472** (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), 72. อ้างถึงใน วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ, “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย”, 32.

²⁶ อุดม ประมวลพิทยา, 100เจ้าฟ้าและเสนาบดี (พระนคร : วังบูรพา, 2505), 565.

จริง เช่น คนที่มีชื่อจริงว่า “ตรีรัตน์” มีชื่อเล่นว่า “สาม” โดยคำว่า “ตรี” ในชื่อจริงมีความหมายว่า “สาม” เป็นต้น อย่างไรก็ตามชื่อเล่นอาจไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เลยกับชื่อจริงก็เป็นได้ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้มีชื่อเล่นที่ซ้ำกัน เช่น คนที่มีชื่อจริงว่า “มิ่งประภา” มีชื่อเล่นว่า “อ๋ม” คนที่มีชื่อจริงว่า “ธนภพ” มีชื่อเล่นว่า “โต” เป็นต้น นอกจากนี้ชื่อเล่นในปัจจุบันยังมีการนำคำยืมภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษมาเป็นชื่อเล่น เพื่อความโก้เก๋และแปลกใหม่ด้วย เช่น ชื่อเล่นว่า “คีย์บอร์ด” “กีตาร์” “ไดโอ” เป็นต้น ลักษณะการตั้งชื่อเล่นที่หลากหลายดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ชื่อเล่นของเด็กไทยในปัจจุบันมีความน่าสนใจและมีประเด็นที่น่านักศึกษาค้นคว้าต่อไป

บรรณานุกรม

- เจือจันทน์ อิมสาราญ. “วิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อนักศึกษาชาย มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2534.
- ชัยมงคล อุดมทรัพย์. พระประวัติพระนางเชลลิกษมีลาวัณ ธนบุรี : เรื่องวิทยา, 2509.
- ญาดา อรุณเวช. หลากหลายชื่อในชีวิต. กรุงเทพมหานคร : เพื่อนดี, 2542.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. พระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนาการ, 2505.
- เทวะวงศ์วโรปการ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนาการ, 2465.
- นันทนา รณเกียรติ. “ลักษณะการตั้งชื่อเล่นในภาษาไทย” ใน ภาษาและภาษาศาสตร์ 6, 2 (มกราคม-มิถุนายน 2531) : 50-61.
- ประยูร พิศนาคะ. 50 พระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินี กรุงเทพมหานคร : หอสมุดกลาง 09, 2505.
- ประสิทธิ์ กิตติสิทโธ. ทฤษฎีการตั้งชื่อ กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณการ, 2533.
- ลัทธนา มณีโรจน์ “วิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อนักศึกษาหญิง คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2534.
- วิรัช สิริวัฒนนะนาวิน. “การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร 2544.

ส.วัฒนเศรษฐ [ไสว วัฒนเศรษฐ]. ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล พระนคร : เกษมบรรณกิจ, 2510.

สมชาย สำเนียงงาม. “ลักษณะภาษาที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและกาลกิณีในชื่อของคนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2545.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. การใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อของคนไทย กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. ชื่อนั้นสำคัญไฉน กรุงเทพมหานคร : ปิยะสาส์น, 2524.

_____. ศาสตร์และศิลป์แห่งการตั้งชื่อ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ระฆังทอง, 2546.

เสาวนิต. พระนามกษัตริย์ พระองค์เจ้า หม่อมเจ้าพระนคร : ประมวลสาส์น, 2505.

โสมทัต เทวศรี. เจ้าฟ้าจุฬามณี. พระนคร : แพร่พิทยา, 2523.

โสฬสเวท. มงคลนามและการตั้งชื่อ กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2525.

อนุমানราชชน, พระยา. การเกิด. กรุงเทพมหานคร : แม่คำผาง, 2531.

อาภรณ์ คูประเสริฐวงศ์. “วิเคราะห์การใช้ภาษาในการตั้งชื่อเล่นของคนไทยในปัจจุบัน” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

อุดม ประมวลพิทยา. 100 เจ้าฟ้าและเสนาบดี. พระนคร : วังบูรพา, 2505.